

Stosunek Polaków do osób homoseksualnych

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku na rok 2020/21

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Ostatni raz pytaliśmy Polaków o ich stosunek do osób homoseksualnych w kwietniu 2019 roku¹, a zatem niedługo po przyjęciu przez prezydenta Warszawy, Rafała Trzaskowskiego, szeroko dyskutowanej karty LGBT+, postulującej m.in. wprowadzenie edukacji antydyskryminacyjnej w szkołach. Od tego czasu temat praw społeczności LGBT powracał jednak w polskiej debacie publicznej regularnie. Walka z tzw. ideologią LGBT stanowiła ważny wątek kampanii wyborczych utrzymującego się u władzy Prawa i Sprawiedliwości, zarówno przed wyborami parlamentarnymi jesienią 2019 roku, jak i prezydenckimi – latem 2020 roku. Odkąd Komisja Europejska zaczęła wywierać naciski na polskie samorządy, które przyjęły uchwały sprzeciwiające się szerzeniu tzw. ideologii LGBT na swoim terenie, temat mniejszości seksualnych w Polsce ponownie gości na pierwszych stronach gazet. Jak wszystkie te wydarzenia, a także wzmożona obecność tej tematyki w polskich mediach, mogły wpłynąć na stosunek Polaków do osób homoseksualnych? Postanowiliśmy to sprawdzić w naszym wrześniowym badaniu².

ODBIÓR SPOŁECZNY

Społeczność LGBT jest coraz silniej obecna w życiu Polaków nie tylko za sprawą medialnych doniesień. Od 2008 roku rośnie stopniowo odsetek badanych, którzy znają osobiście kogoś o orientacji homoseksualnej. W 2021 roku odsetek ten wzrósł jeszcze o 7 punktów procentowych w stosunku do poprzedniego badania i osiągnął rekordowy poziom (43%). To prawie trzy razy więcej niż jeszcze trzynaście lat temu, kiedy odsetek ten wynosił 15%. Za dynamiczny przyrost odpowiada zapewne rosnąca śmiałość, z jaką osoby homoseksualne ujawniają swoją orientację. Można też przypuszczać, że we wcześniejszych latach homoseksualizm był jeszcze tematem na tyle kontrowersyjnym, że ankietowani mniej chętnie przyznawali się do znajomości z gejem lub lesbijką nawet w anonimowym badaniu.

¹ Zob. komunikat CBOS „Stosunek Polaków do związków homoseksualnych”, lipiec 2019 (oprac. Marta Bożewicz).

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (376) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

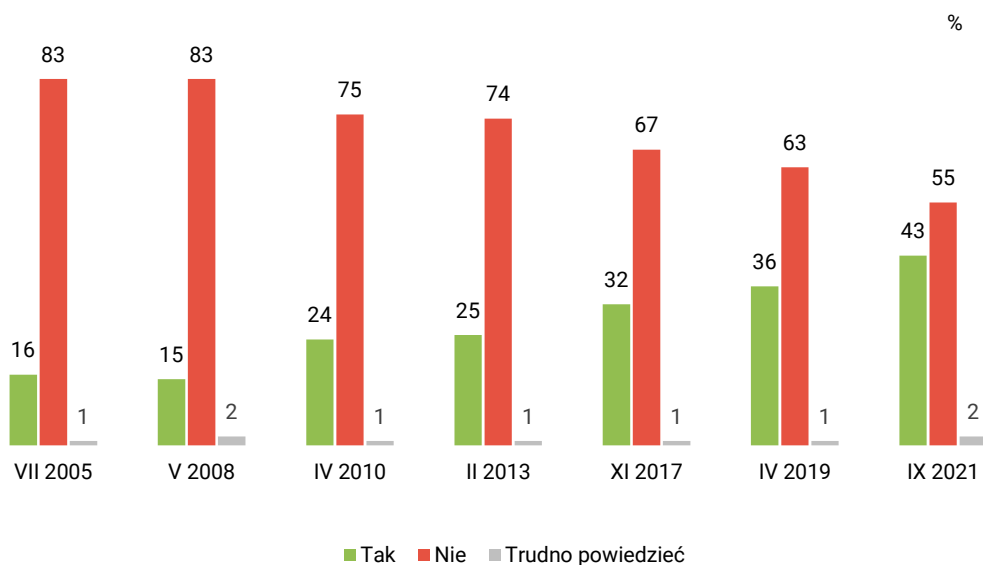
Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiadającym od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej, do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiadającym od CBOS.

We wszystkich trzech przypadkach ankieta miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 6 do 16 września 2021 roku na próbie liczącej 1218 osób (w tym: 62,4% metodą CAPI, 25,0% – CATI i 12,6% – CAWI).

CBOS realizuje badania statutowe w ramach opisanej wyżej procedury od maja 2020 roku, w każdym przypadku podając proporcję wywiadów bezpośrednich, telefonicznych i internetowych.

RYS. 1. Czy zna Pan(i) osobiście jakiegoś geja lub lesbijkę?

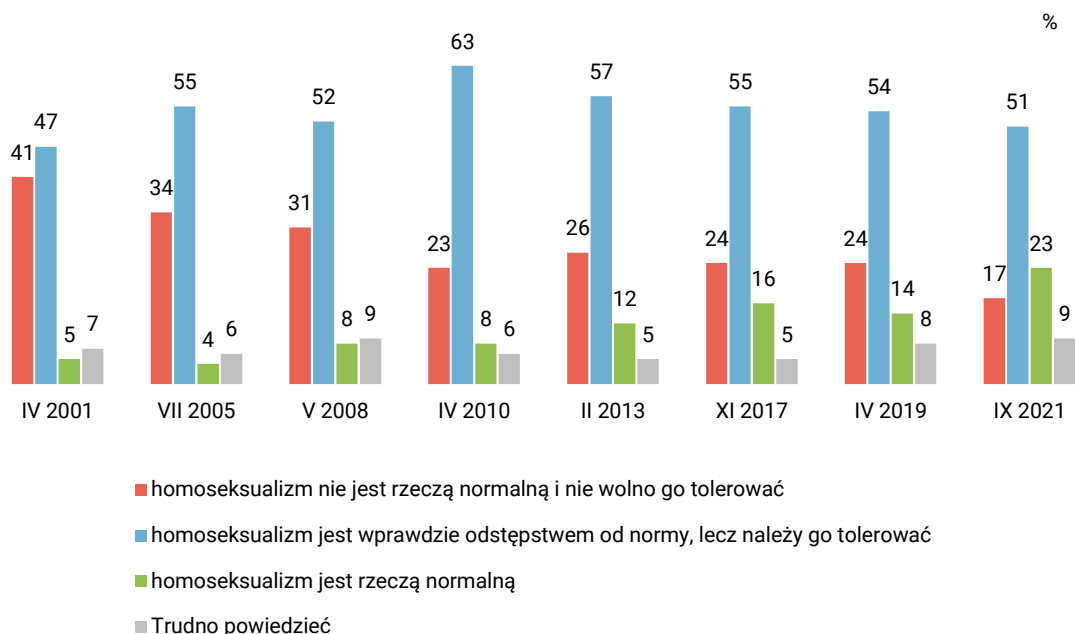
Znajomość z gejem lub lesbijką częściej deklarują młodszy Polacy (62% respondentów w wieku 18–24 lata wobec 22% w grupie 65+), pochodzący z większych miejscowości (65% w największych miastach wobec 33% na wsi), lepiej wykształceni (68% badanych z wyższym wykształceniem wobec 20% z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym), rzadziej uczestniczący w praktykach religijnych (57% w grupie w ogóle nieuczestniczących wobec 32% wśród uczestniczących kilka razy w tygodniu) i wyznający poglądy lewicowe (63% wobec 37% wśród zwolenników prawicy). Spośród grup społeczno-zawodowych znajomość osoby homoseksualnej najczęściej deklaruje kadra kierownicza oraz specjaliści z wyższym wykształceniem (77%), a także uczniowie i studenci (74%). Występuje tutaj również wyraźna zależność od dochodów ankietowanych. W grupie osób o dochodach *per capita* równych i powyżej 3000 zł znajomość z gejem lub lesbijką deklaruje 70% ankietowanych, podczas gdy w przedziale 1500–1999 zł odsetek ten wynosi 31% (zob. tabelę aneksową 1).

Wzrostowi odsetka osób znających osobiście kogoś o orientacji homoseksualnej towarzyszy wyraźna zmiana stosunku Polaków do tej grupy. W 2021 roku już niemal co czwarty badany uznał homoseksualizm za rzecz normalną (23%), co stanowi wzrost aż o 9 punktów procentowych w stosunku do sondażu sprzed dwóch lat. Jest to najwyższy wynik w historii naszych badań, prawie sześciokrotnie wyższy niż choćby w 2005 roku (wówczas odsetek ten wynosił 4%). Podobnie jak w przypadku wszystkich poprzednich pomiarów, dominuje wciąż opinia, że homoseksualizm jest wprawdzie odstępstwem od normy, lecz należy go tolerować – pogląd ten wyznaje około połowy badanych (51%). Wyraźny spadek odnotowaliśmy natomiast w grupie ankietowanych uważających, że homoseksualizm jest rzeczą nienormalną i nie należy go tolerować – o 7 punktów procentowych mniej w stosunku do wyniku z 2019 roku, co daje rekordowo niski poziom 17%. Wynik ten jest ponad

dwukrotnie niższy niż w 2001 roku, kiedy po raz pierwszy postawiliśmy Polakom to pytanie (wówczas tego zdania było 41% badanych).

CBOS

RYS. 2. Czy uważa Pan(i), że:

Tak jak przy poprzednich pomiarach, osobista znajomość z gejem lub lesbijką okazuje się wyraźnie oddziaływać na postrzeganie homoseksualizmu przez badanych. Osoby posiadające takie znajomości uważają homoseksualizm za coś normalnego ponad trzykrotnie częściej niż osoby nieznające żadnego geja ani lesbijki (37% w pierwszej grupie wobec 11% w drugiej) i prawie czterokrotnie rzadziej uznają go za coś nieakceptowalnego (7% w pierwszej grupie wobec 26% w drugiej). Jednak w obu tych grupach, podobnie jak w ogólnym rozkładzie, dominują wciąż odpowiedzi (z wynikiem utrzymującym się na poziomie około 50%), że homoseksualizm jest wprawdzie odstępstwem od normy, ale należy go tolerować.

TABELA 1

Czy uważa Pan(i), że:	Odpowiedzi osób:	
	znających osobiście geja lub lesbijkę	nieznających osobiście geja ani lesbijki
	w procentach	
– homoseksualizm nie jest rzeczą normalną i nie wolno go tolerować	7	26
– homoseksualizm jest wprawdzie odstępstwem od normy, lecz należy go tolerować	52	50
– homoseksualizm jest rzeczą normalną	37	11
Trudno powiedzieć	4	13

Homoseksualizm za rzecz normalną uznają ponadprzeciętnie często najmłodszy badani (40% wśród osób w wieku 18–24 lata), mieszkańcy ponadpółmilionowych miast (37%), osoby z wykształceniem wyższym (37%), badani o najwyższych dochodach *per capita* (39%), nieuczestniczący w praktykach religijnych (48%) i posiadający poglądy lewicowe (45%). Wśród grup społeczno-zawodowych wyróżnia się tutaj zwłaszcza kadra kierownicza i specjaliści z wyższym wykształceniem (43%), uczniowie i studenci (41%) oraz pracujący na własny rachunek (40%) – zob. tabelę aneksową 2. Jeśli chodzi o elektoraty, to homoseksualizm za rzecz normalną najczęściej uważają wyborcy Lewicy (71%), choć ze względu na ich niską liczebność w próbie należy podchodzić do tego wyniku z pewną ostrożnością. Dalej plasują się zwolennicy Koalicji Obywatelskiej (47%), a także Polski 2050 Szymona Hołowni (41%).

Z kolei za rzecz nienormalną i nieakceptowalną homoseksualizm uznają częściej mężczyźni (23% wobec 12% wśród kobiet), najstarsi badani (27% w grupie 65+), mieszkańcy wsi (22%), osoby z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym (37%), zarabiające od 1000 zł do 1499 zł *per capita* (31%), uczestniczące w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu (32%) i posiadające prawicowe poglądy polityczne (25%). Jeśli chodzi o grupy społeczno-zawodowe, to najwięcej takich wskazań odnotowujemy wśród rolników (27%), emerytów (26%) oraz robotników niewykwalifikowanych (24%) – zob. tabelę aneksową 2. Wśród elektoratów wyróżniają się wyborcy Prawa i Sprawiedliwości (31%). Co ciekawe, drugą najmniej tolerancyjną wobec homoseksualizmu grupą okazują się tu badani nieplanujący brać udziału w głosowaniu (26%), co może sugerować, że ten niezmobilizowany elektorat pozostaje dość konserwatywny obyczajowo.

TABELA 2

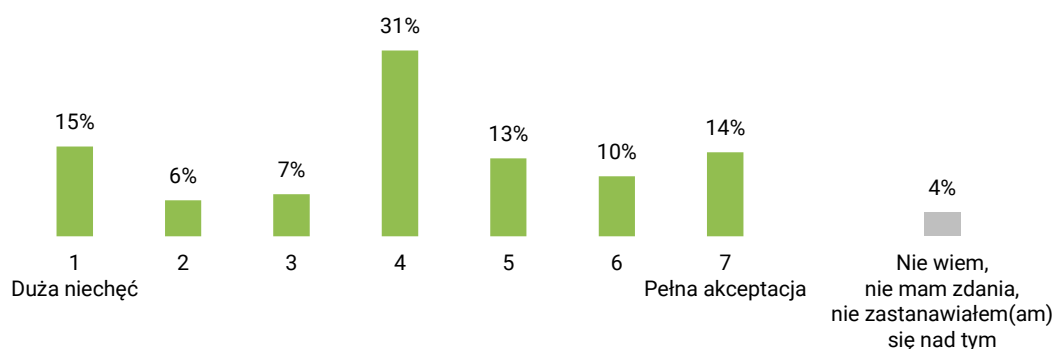
Potencjalne elektoraty	Czy uważa Pan(i), że:			
	homoseksualizm nie jest rzeczą normalną i nie wolno go tolerować	homoseksualizm jest wprawdzie odstępstwem od normy, lecz należy go tolerować	homoseksualizm jest rzeczą normalną	Trudno powiedzieć
	w procentach			
PiS	31	52	8	9
KO	1	48	47	4
Polska 2050	3	51	41	5
Lewica*	2	24	71	3
KWiN*	19	73	2	6
Niezdecydowani, na kogo głosować	11	54	21	14
Niezamierzający brać udziału w głosowaniu	26	44	17	13

* Uwaga: niewielka liczebność tego elektoratu w próbie

Naszych badanych poprosiliśmy również o określenie swojego stosunku do gejów i lesbijek na 7-punktowej skali, na której 1 oznacza dużą niechęć a 7 pełną akceptację. Dla uproszczenia dalszych analiz łączymy ze sobą odpowiedzi 1–3 w zbiorczą kategorię „niechęć”, 5–7 w „akceptację”, natomiast 4 określamy jako postawę ambiwalentną. Co ciekawe, podczas gdy w badaniu z 2019 roku odpowiedzi wyrażające w różnym stopniu akceptację wybierało najmniej badanych (24%), obecnie jest to kategoria dominująca (37%). Z kolei zajmująca dwa lata temu pierwszą pozycję postawa niechętna spadła na ostatnie miejsce (28% wobec 40% w 2019 roku). Te kilkunastopunktowe zmiany w przeciągu dwóch lat wskazują po raz kolejny na dynamiczną przemianę stosunku polskiego społeczeństwa do osób homoseksualnych.

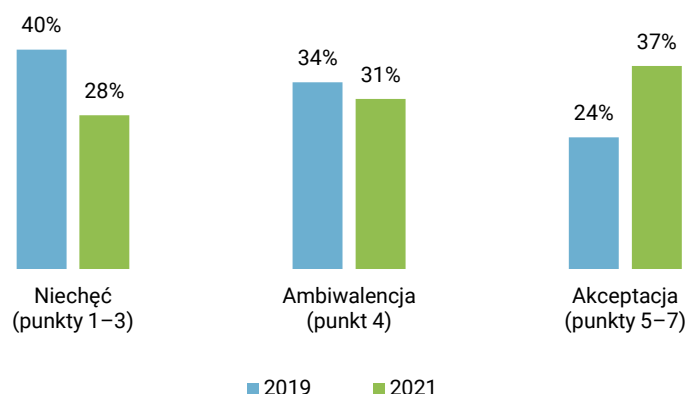
CBOS

RYS. 3. Jak by Pan(i) określił(a) swój stosunek do gejów i lesbijek? Jeśli przyjmujemy, że 1 oznacza dużą niechęć, a 7 pełną akceptację, to gdzie umieścił(a)by Pan(i) siebie na tej skali?

CBOS

RYS. 4. Jak by Pan(i) określił(a) swój stosunek do gejów i lesbijek? Jeśli przyjmujemy, że 1 oznacza dużą niechęć, a 7 pełną akceptację, to gdzie umieścił(a)by Pan(i) siebie na tej skali?

Pominięto odpowiedzi „Nie wiem, nie mam zdania, nie zastanawiałem(am) się nad tym”

Na stosunek do osób homoseksualnych oczywisty wpływ wywiera znajomość z jedną z nich. Akceptację względem takich osób trzykrotnie częściej deklarują badani znający osobiście geja lub lesbijkę (61% wobec 20% w grupie nieznających osobiście geja ani lesbijski), z kolei niechęć do nich deklarują prawie czterokrotnie częściej badani nieznający żadnej osoby homoseksualnej (44% wobec 12% w grupie znających osobiście geja lub lesbijkę). To bardzo podobne proporcje, jak w przypadku zależności między znajomością z gejem lub lesbijką a postrzeganiem homoseksualizmu, o których pisaliśmy powyżej.

TABELA 3

Jeśli przyjmiemy, że 1 oznacza dużą niechęć, a 7 pełną akceptację, to gdzie umieścić(a)by Pan(i) siebie na tej skali?	Odpowiedzi osób:	
	znających osobiście geja lub lesbijkę	nieznających osobiście geja ani lesbijski
	w procentach	
Niechęć (punkty 1–3)	12	44
Ambiwalencja (punkt 4)	27	36
Akceptacja (punkty 5–7)	61	20

Zależności socjodemograficzne są tutaj również zbliżone do tych obserwowanych w rozkładach odpowiedzi na pytanie o postrzeganie homoseksualizmu. Akceptację dla gejów i lesbijek częściej wyrażają więc kobiety (43% wobec 31% wśród mężczyzn), osoby młodsze (59% w grupie wiekowej 18–24 lata wobec 22% wśród najstarszych badanych), pochodzące z większych miejscowości (53% w największych miastach wobec 28% na wsi), lepiej wykształcone (60% wśród osób z wyższym wykształceniem wobec 19% z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym), o wyższych dochodach *per capita* (65% w grupie najlepiej zarabiających wobec 25% w grupie najgorzej zarabiających), rzadziej uczestniczące w praktykach religijnych (57% wśród w ogóle nieuczestniczących wobec 17% wśród uczestniczących kilka razy w tygodniu) i wyznające poglądy lewicowe (63% wobec 24% wśród zwolenników osób o poglądach prawicowych). W grupach społeczno-zawodowych ponownie wyróżnia się kadra kierownicza i specjaliści z wyższym wykształceniem (65%) oraz uczniowie i studenci (58%) – zob. tabelę aneksową 3. Akceptację dla gejów i lesbijek najczęściej deklarują znów wyborcy Lewicy (85%, mała liczebność w próbie), a w dalszej kolejności wyborcy Koalicji Obywatelskiej (74%) i Polski 2050 Szymona Hołowni (66%).

Niechęć do osób homoseksualnych ponadprzeciętnie często deklarują z kolei mężczyźni (37% wobec 20% wśród kobiet, prawie dwukrotna przewaga), osoby starsze (40% wśród najstarszych respondentów wobec 17% wśród najmłodszych), mieszkające w mniejszych miejscowościach (34% na wsi wobec 19% w największych miastach), gorzej wykształcone (44% wśród osób z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym wobec 13% wśród osób z wykształceniem wyższym), o niższych dochodach *per capita* (34% w grupie najslabiej zarabiających wobec 19% w grupie zarabiających najlepiej), częściej uczestniczące w praktykach religijnych (43% wśród badanych uczestniczących w nich kilka razy w tygodniu wobec 21% wśród w ogóle nieuczestniczących), a także wyznające poglądy prawicowe (42% wobec 17% wśród osób o poglądach lewicowych). W grupach społeczno-zawodowych dominują ponownie rolnicy (45%), emeryci (40%) oraz renciści (36%) – zob. tabelę aneksową 3. Niechęć do osób homoseksualnych najczęściej deklarują wyborcy Prawa

i Sprawiedliwości (51%), na drugim miejscu plasują się ponownie niezamierzający głosować (38%), a na trzecim Konfederacja Wolność i Niepodległość (36%, mała liczebność w próbie).

TABELA 4

Potencjalne elektoraty	Jak by Pan(i) określił(a) swój stosunek do gejów i lesbijek? Jeśli przyjmujemy, że 1 oznacza dużą niechęć, a 7 pełną akceptację, to gdzie umieścić(a)by Pan(i) siebie na tej skali?		
	Niechęć (punkty 1–3)	Ambiwalencja (punkt 4)	Akceptacja (punkty 5–7)
	w procentach		
PiS	51	36	13
KO	9	18	74
Polska 2050	9	25	66
Lewica*	5	10	85
KWiN*	36	41	23
Niezdecydowani, na kogo głosować	20	31	49
Niezamierzający brać udziału w głosowaniu	38	36	26

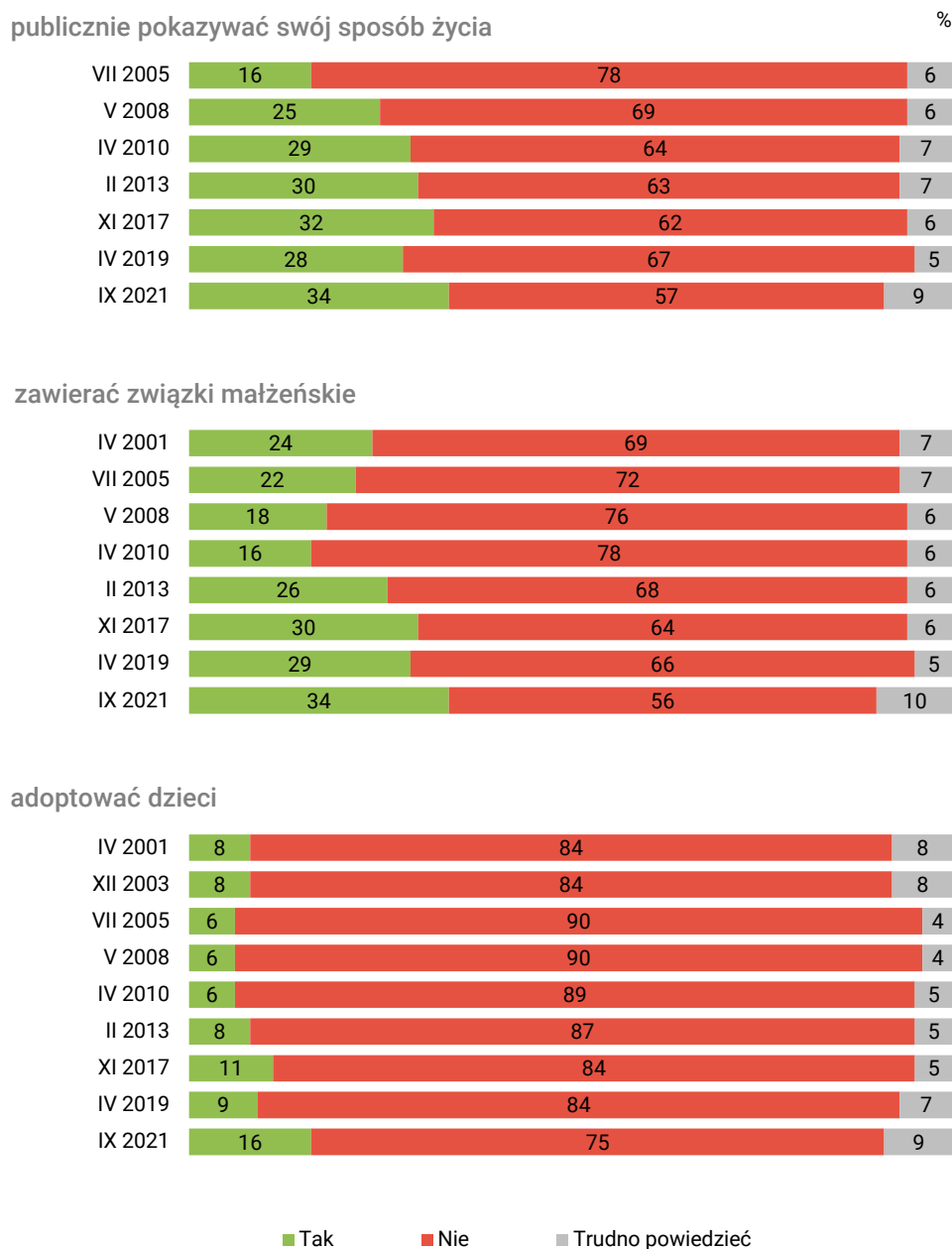
* Uwaga: niewielka liczebność tego elektoratu w próbie

PRAWA OSÓB HOMOSEKSUALNYCH

Przemiany w stosunku do gejów i lesbijek oraz w postrzeganiu homoseksualizmu przekładają się na opinie dotyczące praw, które powinny im przysługiwać. Aprobata Polaków wobec przyznania osobom homoseksualnym praw we wszystkich trzech obszarach, o które pytamy – publicznego pokazywania swojego sposobu życia, zawierania związków małżeńskich, a także adopcji dzieci – jest obecnie najwyższa w historii naszych badań (w przypadku pytań o małżeństwa i adopcję od dwudziestu lat, a w przypadku publicznego pokazywania swojego sposobu życia od lat szesnastu).

Co trzeci Polak (34%) uważa obecnie, że geje i lesbijki powinny mieć prawo do publicznego manifestowania swojej orientacji (wzrost o 6 punktów procentowych w stosunku do pomiaru z 2019 roku). Podobnie co trzeci ankietowany (34%) jest zdania, że powinno zapewnić się im możliwość zawierania związków małżeńskich (wzrost o 5 punktów w stosunku do 2019 roku). Niemal dwukrotnie wzrósł też odsetek badanych uznających, że osoby homoseksualne powinny mieć prawo do adopcji dzieci – obecnie wynosi on już 16% (wobec 9% w 2019 roku). Warto zwrócić uwagę, że chociaż przyrosty te dokonały się głównie kosztem głosów przeciwnych, to we wszystkich trzech obszarach przybyło też odpowiedzi „Trudno powiedzieć” – aktualnie na każdy z tych tematów mniej więcej co dziesiąty badany nie ma zdania.

RYS. 5. Czy, Pana(i) zdaniem, pary gejów i lesbijek, czyli dwóch osób tej samej płci pozostających ze sobą w intymnym związku, powinny mieć prawo:

Ponownie istotną rolę odgrywa tu osobista znajomość z gejem lub lesbijką. Osoby posiadające takie znajomości są ponad dwukrotnie częściej przychylne prawom osób homoseksualnych do publicznego pokazywania swojego stylu życia (52% wobec 20%) i zawierania związków małżeńskich (52% wobec 19%) niż osoby ich nieposiadające. W kwestii adopcji dzieci przewaga ta jest już blisko czterokrotna (27% wobec 7%).

TABELA 5

Czy, Pana(i) zdaniem, pary gejów i lesbijek, czyli dwóch osób tej samej płci pozostających ze sobą w intymnym związku, powinny mieć prawo:	Odpowiedzi osób:	
	znających osobiście geja lub lesbijkę	nieznających osobiście geja ani lesbijki
	w procentach	
- publicznie pokazywać swój sposób życia		
Tak	52	20
Nie	42	70
Trudno powiedzieć	6	10
- zawierać związki małżeńskie		
Tak	52	19
Nie	41	68
Trudno powiedzieć	7	13
- adoptować dzieci		
Tak	27	7
Nie	63	86
Trudno powiedzieć	10	7

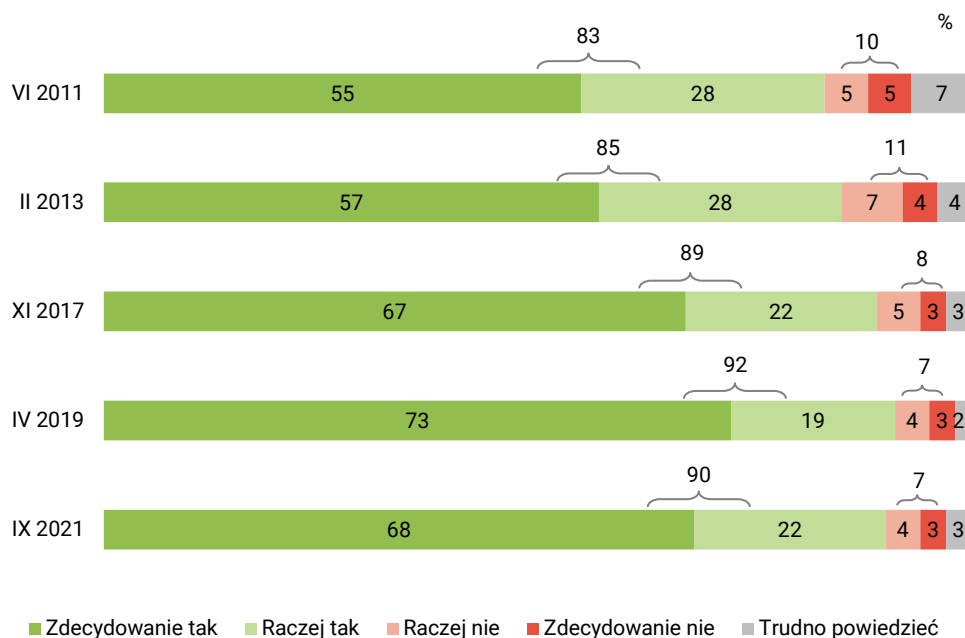
Zależności socjodemograficzne są tu właściwie identyczne, jak przy rozkładach odpowiedzi na poprzednie pytania. Do przyznania gejom i lesbijkom praw we wszystkich wymienionych obszarach bardziej skłonne są kobiety, osoby młodsze, pochodzące z większych miejscowości, lepiej wykształcone, uzyskujące wyższe dochody *per capita* w rodzinie, rzadziej uczestniczące w praktykach religijnych i wyznające poglądy lewicowe (zob. tabele aneksowe 4, 5 i 6). Warto zaznaczyć, że w przypadku najbardziej kontrowersyjnego zagadnienia – adopcji dzieci przez pary homoseksualne – wyjątkową przychylnością wyróżniają się badani w wieku 18–24 lata (36% wobec 16% na poziomie ogółu społeczeństwa), a zwłaszcza uczniowie i studenci (aż 45% wobec 16% na poziomie ogółu społeczeństwa) – zob. tabelę aneksową 6. Wyniki te korespondują z naszymi analizami z tego roku, pokazującymi wyraźny zwrot młodych Polaków na lewą stronę sceny politycznej³.

Od 10 lat pytamy Polaków również o ich stosunek do legalizacji związków partnerskich par homoseksualnych. W celach porównawczych zawsze poprzedzamy to pytaniem o związki partnerskie par heteroseksualnych. W 2021 roku odsetek popierających legalizację tych drugich spadł o 2 punkty procentowe w stosunku do pomiaru z 2019 roku, ale wciąż utrzymuje się na poziomie 90%. Z kolei poparcie dla związków partnerskich gejów i lesbijek – choć nadal o połowę mniejsze – wyraźnie urosło. Obecnie ich legalizację aprobuje 43% Polaków (wobec 35% w 2019 roku), przy czym większość wciąż jest jej przeciwna (49%, spadek o 11 punktów w stosunku do poprzedniego pomiaru).

³ Zob. komunikat CBOS „Zainteresowanie polityką i poglądy polityczne młodych Polaków na tle ogółu badanych”, luty 2021 (oprac. Jonathan Scovil); komunikat CBOS „Poglądy polityczne młodych Polaków a płeć i miejsce zamieszkania”, marzec 2021 (oprac. Jonathan Scovil).

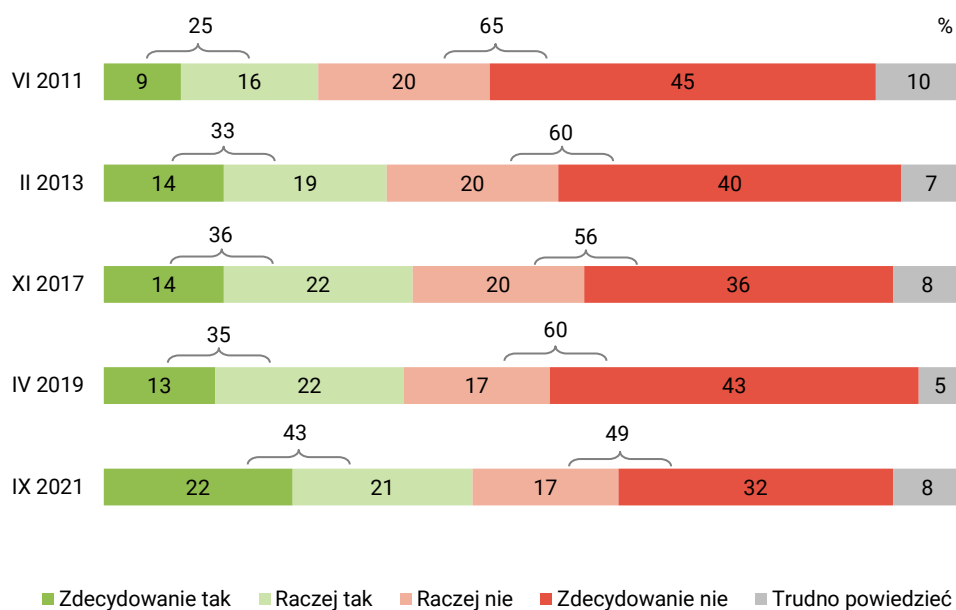
CBOS

RYS. 6. Czy, Pana(i) zdaniem, możliwość zawierania formalnych związków partnerskich powinni mieć kobieta i mężczyzna żyjący wspólnie w związku?

CBOS

RYS. 7. Czy, Pana(i) zdaniem, możliwość zawierania formalnych związków partnerskich powinni mieć dwie osoby tej samej płci żyjące wspólnie w związku?

Znów duży wpływ na opinie respondentów okazuje się wywierać osobista znajomość z gejem lub lesbijką. Badani, którzy mają takie znajomości, aprobują legalizację związków partnerskich osób homoseksualnych ponad dwa razy częściej niż ci, którzy ich nie posiadają (64% wobec 27%).

TABELA 6

Czy, Pana(i) zdaniem, możliwość zawierania formalnych związków partnerskich powinny mieć dwie osoby tej samej płci żyjące wspólnie w związku?	Odpowiedzi osób:	
	znających osobiście geja lub lesbijkę	nieznających osobiście geja ani lesbijki
	w procentach	
Tak	64	27
Nie	32	63
Trudno powiedzieć	4	10

Jeszcze większe znaczenie ma tutaj postrzeganie przez respondentów samego zjawiska homoseksualizmu. 90% badanych uznających homoseksualizm za rzecz nienormalną i nieakceptowalną jest przeciwnych legalizacji związków partnerskich dla gejów i lesbijek, podczas gdy 86% ankietowanych uznających go za rzecz normalną popiera wprowadzenie takich związków.

TABELA 7

Czy, Pana(i) zdaniem, możliwość zawierania formalnych związków partnerskich powinny mieć dwie osoby tej samej płci żyjące wspólnie w związku?	Odpowiedzi osób uważających, że:		
	homoseksualizm nie jest rzeczą normalną i nie wolno go tolerować	homoseksualizm jest wprawdzie odstępstwem od normy, lecz należy go tolerować	homoseksualizm jest rzeczą normalną
	w procentach		
Tak	8	43	86
Nie	90	50	12
Trudno powiedzieć	2	7	2

W porównaniu do badania sprzed dwóch lat nastąpiła wyraźna poprawa stosunku Polaków do gejów i lesbijek. Na wszystkie zadawane przez nas pytania o nastawienie do osób homoseksualnych, a także o należne im prawa, padło w tym roku więcej odpowiedzi pozytywnych. Możliwe, że ma to związek ze zwiększoną obecnością wątku homoseksualizmu w mediach i debacie publicznej w ciągu ostatnich lat, która sprzyja mimo wszystko osławianiu tego tematu. Od kilkunastu lat rośnie też nieprzerwanie odsetek Polaków znających osobiście ludzi o orientacji homoseksualnej – obecnie jest to już ponad dwie piąte badanych – co ma wyraźny związek z ich postrzeganiem. Z jednej strony można przypuszczać, że wzrost ten wynika z rosnącego przyzwolenia na mówienie o homoseksualizmie otwarcie, a z drugiej wszystkie zestawienia pokazują, że badani znający osobiście geja lub lesbijkę częściej są wobec tej grupy nastawieni przychylnie.

Opracował

Jonathan Scovil

TABELA 1

		Czy zna Pan(i) osobiście jakiegoś geja lub lesbijkę?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		43	55	2	1209
Płeć	Mężczyźni	40	59	1	572
	Kobiety	46	52	2	636
Wiek	18–24 lata	62	37	0	121
	25–34	49	49	2	203
	35–44	53	47	1	236
	45–54	45	52	3	184
	55–64	41	56	3	197
	65 lat i więcej	22	76	1	268
Miejsce zamieszkania	Wieś	33	65	2	493
	Miasto do 19 999	46	53	1	154
	20 000 – 99 999	45	54	2	249
	100 000 – 499 999	52	46	2	191
	500 000 i więcej mieszk.	65	34	1	121
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	20	78	2	200
	Zasadnicze zawodowe	27	71	2	271
	Średnie	44	55	1	389
	Wyższe	68	29	3	349
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	77	22	1	159
	Średni personel, technicy	48	52		38
	Pracownicy adm.-biurowi	60	32	8	69
	Pracownicy usług	49	50	1	107
	Robotnicy wykwalifikowani	34	65	1	119
	Robotnicy niewykwalifik.	20	80		43
	Rolnicy	16	84		57
	Pracujący na własny rach.	65	31	4	70
	Bezrobotni	43	52	5	21
	Emeryci	26	72	2	326
	Renciści	23	73	4	56
	Uczniowie i studenci	74	26		59
	Gospodynie domowe i inni	41	59		83
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	56	42	3	165
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	50	50		101
	sekt. prywat. poza rolnict.	55	43	2	336
	prywatnym gosp. rolnym	26	74		59
Dochody na jedną osobę	Do 999 zł	34	66	0	99
	Od 1000 zł do 1499 zł	37	61	2	157
	Od 1500 zł do 1999 zł	31	68	1	195
	Od 2000 zł do 2999 zł	50	49	1	191
	3000 zł i więcej	70	28	2	172
Ocena własnych war. mater.	Złe	27	73		73
	Średnie	38	60	2	461
	Dobre	49	50	2	675
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	32	66	2	49
	Raz w tygodniu	31	67	2	437
	1–2 razy w miesiącu	43	56	2	170
	Kilka razy w roku	52	46	2	282
	W ogóle nie uczestniczy	57	42	1	233
Poglądy polityczne	Lewica	63	35	1	245
	Centrum	44	53	3	342
	Prawica	37	61	1	420
	Trudno powiedzieć	28	71	1	176

TABELA 2

		Czy uważa Pan(i), że:				Liczba osób
		homoseksualizm nie jest rzeczą normalną i nie wolno go tolerować	homoseksualizm jest wprawdzie odstępstwem od normy, lecz należy go tolerować	homoseksualizm jest rzeczą normalną	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		17	51	23	9	1201
Płeć	Mężczyźni	23	47	20	10	566
	Kobiety	12	54	25	10	635
Wiek	18–24 lata	15	39	40	7	121
	25–34	12	56	23	9	200
	35–44	13	54	26	7	236
	45–54	11	59	21	8	180
	55–64	19	48	21	12	197
	65 lat i więcej	27	46	14	14	267
Miejsce zamieszkania	Wieś	22	47	19	13	486
	Miasto do 19 999	18	49	22	11	154
	20 000 – 99 999	16	55	21	7	248
	100 000 – 499 999	11	56	26	6	191
	500 000 i więcej mieszk.	8	50	37	6	122
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	37	32	14	17	200
	Zasadnicze zawodowe	22	54	13	10	266
	Średnie	13	55	20	12	386
	Wyższe	5	54	37	3	349
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	4	47	43	5	158
	Średni personel, technicy	2	82	13	3	37
	Pracownicy adm.-biurowi	12	57	21	10	70
	Pracownicy usług	14	44	29	13	106
	Robotnicy wykwalifikowani	20	55	16	10	119
	Robotnicy niewykwalifik.	24	59	11	6	43
	Rolnicy	27	46	5	22	55
	Pracujący na własny rach.	7	46	40	7	69
	Bezrobotni	18	53	17	11	21
	Emeryci	26	49	13	12	325
	Renciści	21	54	13	13	56
	Uczniowie i studenci	6	47	41	7	59
	Gospodynie domowe i inni	20	52	25	3	81
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	11	61	21	7	163
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	13	52	22	13	101
	sekt. prywat. poza rolnict.	11	46	35	7	337
	prywatnym gosp. rolnym	28	49	8	15	56
Dochody na jedną osobę	Do 999 zł	17	55	15	12	99
	Od 1000 zł do 1499 zł	31	42	19	8	157
	Od 1500 zł do 1999 zł	19	57	15	9	194
	Od 2000 zł do 2999 zł	13	57	26	5	191
	3000 zł i więcej	7	49	39	5	172
Ocena własnych war. mater.	Złe	20	51	21	8	72
	Średnie	17	49	20	15	457
	Dobre	17	52	25	7	671
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	32	45	13	10	49
	Raz w tygodniu	22	53	12	13	435
	1–2 razy w miesiącu	20	54	15	10	169
	Kilka razy w roku	10	57	25	9	282
	W ogóle nie uczestniczy	13	36	48	3	232
Poglądy polityczne	Lewica	9	40	45	6	243
	Centrum	10	54	26	10	338
	Prawica	25	56	11	8	420
	Trudno powiedzieć	21	46	13	20	176

TABELA 3

		Jak by Pan(i) określił(a) swój stosunek do gejów i lesbijek? Jeśli przyjmujemy, że 1 oznacza dużą niechęć, a 7 pełną akceptację, to gdzie umieścił(a)by Pan(i) siebie na tej skali?				Liczba osób
		Niechęć (punkty 1–3)	Ambiwalencja (punkt 4)	Akceptacja (punkty 5–7)	Nie wiem, nie mam zdania, nie zastanawiałem(am) się nad tym	
		%	%	%	%	
Ogółem		28	31	37	4	1197
Płeć	Mężczyźni	37	29	31	3	565
	Kobiety	20	32	43	4	632
Wiek	18–24 lata	17	22	59	1	119
	25–34	24	29	44	3	203
	35–44	24	27	46	4	234
	45–54	23	35	38	4	183
	55–64	32	36	28	4	194
	65 lat i więcej	40	33	22	5	264
Miejsce zamieszkania	Wieś	34	32	28	5	486
	Miasto do 19 999	28	32	36	5	152
	20 000 – 99 999	25	36	38	2	247
	100 000 – 499 999	23	21	52	3	191
	500 000 i więcej mieszk.	19	27	53	1	121
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	44	31	19	6	196
	Zasadnicze zawodowe	40	34	22	4	265
	Średnie	25	34	37	3	385
	Wyższe	13	24	60	3	351
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	12	22	65	1	159
	Średni personel, technicy	26	30	41	3	37
	Pracownicy adm.-biurowi	20	20	56	5	69
	Pracownicy usług	27	32	40	1	107
	Robotnicy wykwalifikowani	30	27	38	5	118
	Robotnicy niewykwalifik.	30	51	17	2	41
	Rolnicy	45	32	12	11	56
	Pracujący na własny rach.	19	34	45	2	69
	Bezrobotni	26	38	33	2	21
	Emeryci	40	34	22	4	323
	Renciści	36	31	28	5	53
	Uczniowie i studenci	8	32	58	2	58
	Gospodynie domowe i inni	25	32	37	6	84
	inst. państw., publicznej	24	27	45	4	162
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	24	32	44		102
Pracuje w:	sekt. prywat. poza rolnict.	20	28	50	2	338
	prywatnym gosp. rolnym	46	29	15	11	56
		34	35	25	6	98
Dochody na jedną osobę	Do 999 zł	34	35	25	6	98
	Od 1000 zł do 1499 zł	38	36	24	2	155
	Od 1500 zł do 1999 zł	33	30	36	2	191
	Od 2000 zł do 2999 zł	23	35	40	2	192
	3000 zł i więcej	19	15	65	1	172
Ocena własnych war. mater.	Złe	24	36	32	8	72
	Średnie	30	33	32	5	457
	Dobre	27	29	42	2	668
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	43	34	17	5	48
	Raz w tygodniu	38	35	22	5	431
	1–2 razy w miesiącu	27	38	33	2	170
	Kilka razy w roku	19	28	51	3	281
	W ogóle nie uczestniczy	21	21	57	1	231
Poglądy polityczne	Lewica	17	18	63	2	247
	Centrum	20	38	40	2	340
	Prawica	42	31	24	4	413
	Trudno powiedzieć	28	34	30	8	173

TABELA 4

		Czy, Pana(i) zdaniem, pary gejów i lesbijek, czyli dwóch osób tej samej płci pozostających ze sobą w intymnym związku, powinny mieć prawo publicznie pokazywać swój sposób życia?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		34	57	9	1202
Płeć	Mężczyźni	30	61	9	568
	Kobiety	37	53	10	635
Wiek	18–24 lata	59	34	7	120
	25–34	46	46	8	200
	35–44	38	45	16	236
	45–54	33	62	6	183
	55–64	23	69	9	195
	65 lat i więcej	18	74	8	269
Miejsce zamieszkania	Wieś	27	63	11	487
	Miasto do 19 999	31	58	11	155
	20 000 – 99 999	35	58	7	247
	100 000 – 499 999	42	49	9	191
	500 000 i więcej mieszk.	50	44	6	122
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	21	68	11	200
	Zasadnicze zawodowe	21	71	7	268
	Średnie	31	58	11	387
	Wyższe	54	38	8	348
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	60	33	7	159
	Średni personel, technicy	39	57	3	37
	Pracownicy adm.-biurowi	41	40	19	69
	Pracownicy usług	32	59	10	107
	Robotnicy wykwalifikowani	28	58	14	119
	Robotnicy niewykwalifik.	30	60	10	41
	Rolnicy	7	75	18	56
	Pracujący na własny rach.	46	50	4	69
	Bezrobotni	29	64	7	21
	Emeryci	19	74	7	324
	Renciści	30	62	8	56
	Uczniowie i studenci	57	36	7	59
	Gospodynie domowe i inni	44	48	8	82
	inst. państw., publicznej	38	50	12	161
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	35	50	14	101
Pracuje w:	sekt. prywat. poza rolnict.	46	45	8	339
	prywatnym gosp. rolnym	12	75	13	57
	Do 999 zł	29	61	10	99
	Od 1000 zł do 1499 zł	27	63	10	159
Dochody na jedną osobę	Od 1500 zł do 1999 zł	25	67	7	192
	Od 2000 zł do 2999 zł	39	54	7	192
	3000 zł i więcej	52	44	4	172
	Ocena własnych war. mater.	33	54	13	72
	Średnie	31	58	11	459
	Dobre	36	57	7	671
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	25	70	5	47
	Raz w tygodniu	20	71	9	437
	1–2 razy w miesiącu	30	59	12	169
	Kilka razy w roku	44	49	7	282
	W ogóle nie uczestniczy	52	40	8	232
	Poglądy polityczne	63	32	5	244
	Centrum	35	53	12	341
	Prawica	20	74	6	417
	Trudno powiedzieć	23	61	16	177

TABELA 5

		Czy, Pana(i) zdaniem, pary gejów i lesbijek, czyli dwóch osób tej samej płci pozostających ze sobą w intymnym związku, powinny mieć prawo zawierać związki małżeńskie?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		34	56	10	1203
Płeć	Mężczyźni	28	62	10	570
	Kobiety	39	50	11	633
Wiek	18–24 lata	55	30	15	120
	25–34	36	54	10	201
	35–44	40	48	12	236
	45–54	33	59	8	182
	55–64	29	63	8	195
	65 lat i więcej	22	68	10	269
Miejsce zamieszkania	Wieś	27	63	10	489
	Miasto do 19 999	31	57	12	155
	20 000 – 99 999	32	56	12	246
	100 000 – 499 999	46	44	10	191
	500 000 i więcej mieszk.	49	44	7	122
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	23	69	9	200
	Zasadnicze zawodowe	22	69	9	268
	Średnie	33	54	13	386
	Wyższe	50	40	10	349
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	49	42	9	159
	Średni personel, technicy	35	54	11	36
	Pracownicy adm.-biurowi	38	42	20	70
	Pracownicy usług	42	48	10	107
	Robotnicy wykwalifikowani	31	60	9	119
	Robotnicy niewykwalifik.	17	74	8	43
	Rolnicy	10	74	16	56
	Pracujący na własny rach.	46	47	7	69
	Bezrobotni	34	57	9	21
	Emeryci	23	68	9	325
	Renciści	23	70	7	56
	Uczniowie i studenci	54	28	18	58
	Gospodynie domowe i inni	43	48	9	82
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	32	55	14	162
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	38	49	13	101
	sekt. prywat. poza rolnict.	45	46	8	339
	prywatnym gosp. rolnym	13	76	11	57
Dochody na jedną osobę	Do 999 zł	27	60	14	99
	Od 1000 zł do 1499 zł	26	64	10	159
	Od 1500 zł do 1999 zł	29	62	8	193
	Od 2000 zł do 2999 zł	40	54	6	192
	3000 zł i więcej	53	40	6	172
Ocena własnych war. mater.	Złe	31	50	19	72
	Średnie	31	57	12	459
	Dobre	36	56	8	672
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	9	81	11	49
	Raz w tygodniu	18	73	9	438
	1–2 razy w miesiącu	26	61	13	169
	Kilka razy w roku	44	45	10	282
	W ogóle nie uczestniczy	61	32	7	232
Poglądy polityczne	Lewica	64	28	8	244
	Centrum	38	48	14	340
	Prawica	16	79	5	419
	Trudno powiedzieć	26	57	17	177

TABELA 6

		Czy, Pana(i) zdaniem, pary gejów i lesbijek, czyli dwóch osób tej samej płci pozostających ze sobą w intymnym związku, powinny mieć prawo adoptować dzieci?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		16	75	9	1201
Płeć	Mężczyźni	14	77	9	567
	Kobiety	19	74	8	634
Wiek	18–24 lata	36	50	14	120
	25–34	19	74	7	201
	35–44	18	72	10	235
	45–54	13	77	10	182
	55–64	11	82	7	193
	65 lat i więcej	10	84	6	269
Miejsce zamieszkania	Wieś	11	82	7	488
	Miasto do 19 999	20	72	8	155
	20 000 – 99 999	15	75	9	246
	100 000 – 499 999	20	70	10	190
	500 000 i więcej mieszk.	30	60	10	122
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	11	83	6	198
	Zasadnicze zawodowe	7	86	7	268
	Średnie	16	76	8	386
	Wyższe	27	62	12	348
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	29	62	9	158
	Średni personel, technicy	21	72	8	37
	Pracownicy adm.-biurowi	16	69	15	69
	Pracownicy usług	23	65	12	106
	Robotnicy wykwalifikowani	11	82	7	117
	Robotnicy niewykwalifik.	4	81	15	43
	Rolnicy	2	92	5	56
	Pracujący na własny rach.	21	64	15	69
	Bezrobotni	22	71	8	21
	Emeryci	10	84	6	325
	Renciści	3	91	6	56
	Uczniowie i studenci	45	44	11	59
	Gospodynie domowe i inni	13	83	4	82
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	17	74	9	161
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	14	73	14	100
	sekt. prywat. poza rolnict.	24	65	11	337
	prywatnym gosp. rolnym	4	93	3	57
Dochody na jedną osobę	Do 999 zł	12	80	7	99
	Od 1000 zł do 1499 zł	11	82	7	159
	Od 1500 zł do 1999 zł	10	84	6	193
	Od 2000 zł do 2999 zł	23	71	7	191
	3000 zł i więcej	29	61	11	172
Ocena własnych war. mater.	Złe	12	81	7	72
	Średnie	15	74	11	458
	Dobre	17	76	7	670
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	1	97	2	48
	Raz w tygodniu	7	86	7	436
	1–2 razy w miesiącu	12	82	7	169
	Kilka razy w roku	18	71	11	282
	W ogóle nie uczestniczy	36	54	10	231
Poglądy polityczne	Lewica	39	52	9	244
	Centrum	17	70	13	339
	Prawica	6	92	3	418
	Trudno powiedzieć	9	79	12	176

TABELA 7

		Czy, Pana(i) zdaniem, możliwość zawierania formalnych związków partnerskich powinny(y) mieć kobieta i mężczyzna żyjący wspólnie w związku?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		90	7	3	1208
Płeć	Mężczyźni	89	7	4	571
	Kobiety	91	6	3	637
Wiek	18–24 lata	93	4	3	120
	25–34	92	3	4	203
	35–44	88	10	3	236
	45–54	92	6	2	183
	55–64	89	6	5	197
	65 lat i więcej	88	9	3	269
Miejsce zamieszkania	Wieś	90	7	3	490
	Miasto do 19 999	89	7	4	155
	20 000 – 99 999	90	6	5	250
	100 000 – 499 999	89	8	3	191
	500 000 i więcej mieszk.	94	5	1	122
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	89	7	3	200
	Zasadnicze zawodowe	91	7	3	270
	Średnie	90	5	5	389
	Wyższe	90	8	2	349
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	90	8	2	159
	Średni personel, technicy	90	4	6	38
	Pracownicy adm.-biurowi	92	2	7	69
	Pracownicy usług	93	5	2	107
	Robotnicy wykwalifikowani	94	4	2	119
	Robotnicy niewykwalifik.	87	9	4	43
	Rolnicy	92	2	6	57
	Pracujący na własny rach.	88	11	1	69
	Bezrobotni	85	10	5	21
	Emeryci	88	9	3	326
	Renciści	86	8	6	56
	Uczniowie i studenci	91	4	5	59
	Gospodynie domowe i inni	92	6	1	82
	inst. państw., publicznej	87	9	4	163
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	92	5	3	101
Pracuje w:	sekt. prywat. poza rolnict.	93	5	2	339
	prywatnym gosp. rolnym	89	6	6	58
	Do 999 zł	83	9	7	99
Dochody na jedną osobę	Od 1000 zł do 1499 zł	91	6	3	159
	Od 1500 zł do 1999 zł	90	8	2	194
	Od 2000 zł do 2999 zł	91	7	3	192
	3000 zł i więcej	91	8	1	172
	Ocena własnych war. mater.	82	15	4	72
	Średnie	90	6	4	461
	Dobre	91	6	3	674
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	79	20	2	48
	Raz w tygodniu	89	8	3	438
	1–2 razy w miesiącu	88	8	4	170
	Kilka razy w roku	93	4	3	283
	W ogóle nie uczestniczy	93	5	2	233
Poglądy polityczne	Lewica	97	2	1	245
	Centrum	92	5	3	342
	Prawica	87	10	3	418
	Trudno powiedzieć	82	9	10	177

TABELA 8

		Czy, Pana(i) zdaniem, możliwość zawierania formalnych związków partnerskich powinni(y) mieć dwie osoby tej samej płci żyjące wspólnie w związku?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		43	49	8	1204
Płeć	Mężczyźni	39	53	9	568
	Kobiety	47	45	8	635
Wiek	18–24 lata	60	28	12	120
	25–34	50	42	8	201
	35–44	54	39	6	236
	45–54	41	50	9	183
	55–64	36	55	9	195
	65 lat i więcej	27	66	7	269
Miejsce zamieszkania	Wieś	34	58	8	488
	Miasto do 19 999	42	49	10	155
	20 000 – 99 999	43	49	8	248
	100 000 – 499 999	55	36	9	191
	500 000 i więcej mieszk.	64	31	5	122
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	29	61	10	200
	Zasadnicze zawodowe	25	68	7	267
	Średnie	43	47	9	388
	Wyższe	65	28	7	349
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	66	28	7	159
	Średni personel, technicy	64	31	5	37
	Pracownicy adm.-biurowi	51	38	11	69
	Pracownicy usług	52	41	7	107
	Robotnicy wykwalifikowani	35	53	12	119
	Robotnicy niewykwalifik.	32	58	10	43
	Rolnicy	15	70	14	56
	Pracujący na własny rach.	56	39	5	69
	Bezrobotni	44	45	11	21
	Emeryci	28	65	6	325
	Renciści	27	64	9	56
	Uczniowie i studenci	63	24	13	59
	Gospodynie domowe i inni	52	43	5	82
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	46	45	9	162
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	53	39	8	101
	sekt. prywat. poza rolnict.	55	37	8	339
	prywatnym gosp. rolnym	21	69	10	56
Dochody na jedną osobę	Do 999 zł	36	54	10	98
	Od 1000 zł do 1499 zł	34	59	7	159
	Od 1500 zł do 1999 zł	37	57	7	194
	Od 2000 zł do 2999 zł	48	46	6	192
	3000 zł i więcej	67	29	4	172
Ocena własnych war. mater.	Złe	38	51	11	72
	Średnie	41	49	10	459
	Dobre	45	48	7	673
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	17	76	7	48
	Raz w tygodniu	27	67	6	437
	1–2 razy w miesiącu	38	49	13	169
	Kilka razy w roku	57	36	7	282
	W ogóle nie uczestniczy	67	28	5	232
Poglądy polityczne	Lewica	71	26	3	244
	Centrum	50	38	12	341
	Prawica	25	70	5	417
	Trudno powiedzieć	34	52	14	177